

Vergaderjaar 2021–2022

19 637

Vreemdelingenbeleid

Nr. 2948

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN JUSTITIE EN VEILIGHEID

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 28 juli 2022

De beelden, berichten en signalen over de nijpende en ernstige problematiek in aanmeld- en opvangcentrum Ter Apel laten zien dat er nog steeds sprake is van een onhoudbare situatie voor zowel personen die asiel willen aanvragen, als voor de medewerkers ter plekke. Dit was voor het kabinet de reden om op 17 juni jl. de nationale crisisstructuur te activeren. Het kabinet onderstreept tegelijkertijd dat in de afgelopen periode veel werk is verzet door de veiligheidsregio's en gemeenten, evenals door alle partners in de migratieketen, om crisisnoodopvanglocaties te creëren en daarmee zoveel mogelijk mensen onderdak aan te bieden. Op dit moment is dringend behoefte aan maatregelen die voor een lagere tijd Ter Apel kunnen ontlasten en breder verlichting brengen in de asielopvang.

Met de opschaling naar de nationale crisisstructuur is de bestaande afstemming verder geïntensiveerd en vindt er centrale coördinatie plaats op alle niveaus. Met deze brief informeer ik uw Kamer mede namens de Minister van Justitie en Veiligheid, de Minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening en de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over de uitkomsten van de bijeenkomst van de Ministeriële Commissie Crisisbeheersing (MCCb) van 27 juli 2022.

Actueel beeld opvang

In Ter Apel verblijven vrijwel iedere dag meer personen dan mogelijk is. Waar vorige week veel personen ongewild buiten voor de poort van het aanmeldcentrum moesten verblijven, is deze situatie de afgelopen dagen voorkomen. Er zijn steeds meer plekken voor crisisnoodopvang in gemeenten bijgekomen waar mensen konden worden ondergebracht, zoals afgesproken met het Veiligheidsberaad d.d. 24 juni jl. Ook verloopt de centrale coördinatie steeds beter. Hierdoor worden elke dag het aantal te plaatsen personen gekoppeld aan het aantal beschikbare plekken in crisisnoodopvanglocaties met bijpassend vervoer. Daarnaast hebben de

doorgevoerde operationele wijzigingen in het werkproces in Ter Apel bijgedragen aan het wegnemen van knelpunten. Hiermee is de situatie in Ter Apel voor de zeer korte termijn verbeterd. En dit was ook nodig. Dit betekent echter niet dat de situatie stabiel is. De uitdagingen in de komende weken en maanden blijven aanzienlijk, zeker ook voor Ter Apel.

Een prognose van het aantal benodigde plekken tot het einde van dit jaar laat zien dat de situatie alarmerend blijft. Bij een maximaal effect van de huidige maatregelen, zoals crisisnoodopvanglocaties en versnelling van de uitstroom van vergunninghouders, voorziet dit slechts tijdelijk in voldoende opvangplekken. Het kabinet ziet daarom in dat er nog veel meer nodig is om Ter Apel te ontlasten en te voorkomen dat opnieuw mensen noodgedwongen in de open lucht moeten verblijven.

Als laatste sta ik nog stil bij de oproep van UNICEF Nederland, de Nederlandse Vereniging voor Kindergeneeskunde, het Nederlandse Rode Kruis, VluchtelingenWerk Nederland en UNHCR Nederland om de situatie voor kinderen en kwetsbaren in de asielopvang te verbeteren. Deze oproep deden de organisaties deze week in een brief aan de Minister-President. Het kabinet neemt dit signaal zeer serieus en onderschrijft de boodschap dat kinderen en kwetsbaren niet in de buitenlucht zouden moeten verblijven en wordt alles op alles gezet om alleenstaande minderjarige vreemdelingen tijdig te signaleren, goed onder dak te brengen en te begeleiden. Een separate reactie van het kabinet aan deze organisaties volgt.

Crisisnoodopvanglocaties

De veiligheidsregio's werken hard aan het opschalen van het aantal crisisnoodopvanglocaties tot 1 oktober 2022. Iedere dag komen er plekken bij. Op dit moment zijn ruim 4100 van de in totaal afgesproken 5625 plekken gerealiseerd. Dat is bijna 75% van het totaal aantal te realiseren crisisnoodopvangplekken door de veiligheidsregio's. Hierdoor zijn er voor de zeer korte termijn voldoende opvangplekken in Ter Apel, maar dit betekent ook dat deze capaciteit bijna volledig benut is en niet veel meer opvangplekken gaat creëren. Wanneer deze extra capaciteit volledig wordt gebruikt, zal de druk op Ter Apel weer toenemen als geen andere oplossingen worden gevonden.

Door de veiligheidsregio's is een aantal voorwaarden benoemd voor het creëren van crisisnoodopvanglocaties. Het Rijk heeft toegezegd te voorzien in de ondersteuning op het terrein van beschikbaarheid medische zorg, beschikbaarheid van personenvervoer en personele capaciteit. Ten aanzien van medische zorg zijn afspraken gemaakt met Gezondheidszorg Asielzoekers (GZA) over de beschikbaarheid van medische zorg op crisisnoodopvanglocaties. Dit wordt gefaseerd ingevoerd. Vervoer van en naar crisisopvanglocaties wordt door verschillende partijen uitgevoerd en loopt. Wat betreft personele capaciteit is er inmiddels gestart met de plaatsing van rijksambtenaren op crisisnoodopvanglocaties. Om voldoende menskracht beschikbaar te stellen is daarnaast met spoed een aanbestedingsprocedure gestart en zijn er inmiddels raamovereenkomsten gesloten met acht uitzendbureaus.¹ De werving start zo snel mogelijk. De centrale operatie van de realisatie van crisisnoodopvanglocaties gebeurt onder coördinatie van het Knooppunt Coördinatie en Informatie Oekraïne (KCIO) en in samenwerking met andere partijen, zoals het COA en de veiligheidsregio's.

¹ Kamerstuk 19 637, nr. 2946

Om spoedig voor verlichting te zorgen in Ter Apel zet het kabinet via drie sporen in op alternatieve grootschalige locaties. Allereerst wordt er gezocht naar een locatie waar zowel (een deel) van het identificatie- en registratieproces kan worden verricht als een groot aantal asielzoekers kan worden opgevangen. Hierbij kijkt het kabinet in het bijzonder naar locaties in eigendom van het Rijk. In de realisatie van nieuwe locaties is een constructieve dialoog en bestuurlijk draagvlak op lokaal niveau het uitgangspunt. Alle mogelijkheden worden uitgelopen als het gaat om locaties, inclusief eventueel extra benodigde stappen in het toepassen van het bestaande juridisch instrumentarium in het kader van ruimtelijke ordening.

Ten tweede heeft het kabinet besloten drie (cruise)schepen te huren voor de opvang van asielzoekers. Het kabinet zet hierbij primair in op het aanleggen van de schepen aan een kade en niet voor anker op open water, omdat het lastig is om de schepen te bevoorraden, er veiligheidsrisico's aan opvang op zee gelden en het niet mogelijk is om te allen tijde een pendeldienst tussen het schip en de kade in te richten. Daarom besluit het kabinet de optie van het voor anker leggen van schepen op open water op dit moment niet verder uit te werken. Het eerste schip zal, zoals het er nu naar uit ziet, in de gemeente Velsen aanmeren. Er wordt op dit moment nog onderzocht hoe de kade geschikt gemaakt kan worden. Het eerste schip kan ongeveer per 1 september 2022 in gebruik worden genomen als opvanglocatie. Er lopen met meerdere gemeenten gesprekken over de mogelijkheid om het tweede cruiseschip aan te meren. Dit schip is per 1 oktober 2022 beschikbaar als opvanglocatie.

Ten derde opent het COA de komende twee weken opvanglocaties voor asielzoekers in Den Haag (400 plekken), Delft (260 plekken) en Voorschoten (120 plekken), naast enkele uitbreidingen op bestaande opvanglocaties. Daarbij bekijkt het COA ook de mogelijkheden om onroerend goed aan te kopen waarbij het bestemmingsplan zou moeten worden gewijzigd. Dit is er op gericht op zo veel mogelijk opvangplekken te realiseren.

Versnelling uitplaatsing 7500 vergunninghouders en overige lange termijn maatregelen

Naast het realiseren van extra opvangplekken is meer nodig om Ter Apel op zowel de korte als lange termijn te ontlasten. Allereerst noem ik hier de maatregel om versneld 7500 vergunninghouders uit te plaatsen naar tussenvoorzieningen of flexibele woningen. Het aantal vergunninghouders dat noodgedwongen verblijft in de asielopvang is opgelopen naar rond de 15.500 personen. Het is daarmee cruciaal dat ook hierin versneld wordt om ruimte te creëren in de asielopvang. Aan de veiligheidsregio's is gevraagd hierin een coördinerende rol te spelen.² Op dit moment is de versnelling helaas nog onvoldoende zichtbaar in de landelijke cijfers. Met de veiligheidsregio's en de partijen die vertegenwoordigd zijn in de Landelijke Regietafel Migratie & Integratie, wordt bezien hoe in opvolging van deze tijdelijke versnelling onder coördinatie van de veiligheidsregio's versnelling kan worden gebracht in het reguliere proces. Om in dit kader gemeenten te blijven ondersteunen bij de versnelde huisvesting van vergunninghouders wordt de Hotel- en Accommodatieregeling (HAR) verlengd tot en met 31 december 2022.

² Kamerstuk 19 637, nr. 2911.

Daarnaast blijft de uitstroom van vergunninghouders naar huisvesting in gemeenten van belang. Dit kan in de reguliere woningvoorraad, maar ook in tussenvoorzieningen en nieuwe flexwoonruimten of via transformatie gerealiseerde woonruimten. De Minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening heeft de Taskforce Versnelling Tijdelijke Huisvesting opgericht om gemeenten en andere betrokken partijen hierbij actief te ondersteunen. Deze taskforce zorgt, in combinatie met de thans beschikbare € 100 miljoen aan middelen, voor meer slagkracht. De taskforce spoort snel te realiseren projecten op en helpt medeoverheden, woningcorporaties en andere partijen bij het snel aanpakken van struikelblokken.

Graag benoem ik ook enkele lange termijnmaatregelen. Zoals vermeld in de brief aan de Tweede Kamer van 8 juli jl. wordt in Landelijke Regietafel Migratie & Integratie verband ingezet op versnelling van de implementatie en actualisering van de Uitvoeringsagenda Flexibilisering Asielketen. Onderdeel daarvan het is creëren van een wettelijke taak voor gemeenten om asielopvang binnen hun gemeentegrenzen mogelijk te maken. Deze elementen moeten ervoor zorgen dat ook in de toekomst voldoende opvangcapaciteit wordt gerealiseerd.

De Uitvoeringsagenda Flexibilisering Asielketen die in mei 2020 is vastgesteld aan de Landelijke Regietafel Migratie & Integratie vormt het uitgangspunt voor een stabiel, wendbaar en duurzaam stelsel van asielopvang, waarbij de asielopvang evenwichtig over het land is verdeeld. De Uitvoeringsagenda is nog onvoldoende geïmplementeerd, ondanks intensieve inspanningen van alle partijen, en daarom is er een plan van aanpak opgesteld om de realisatie van de Uitvoeringsagenda concreet op te pakken, te versnellen en te actualiseren.

In dezelfde brief van 8 juli jl. is uw Kamer geïnformeerd over de uitkomsten van de verkenning naar een juridisch instrumentarium aan de hand waarvan het kabinet een wetsvoorstel voorbereidt om gemeenten, medeoverheden verantwoordelijk te maken voor het leveren van een bijdrage in de asielopvang. Het kabinet heeft daarbij vooralsnog de voorkeur voor het beleggen van een taak bij de gemeenten op basis van een provinciale verdeelsleutel die door vertaald wordt naar een verdeelbesluit per provincie (variant 2 in de brief). Alle varianten worden evenwel op dit moment in nauw overleg met de medeoverheden uitgewerkt om te komen tot een goed onderbouwd besluit.

Openbare orde en veiligheid

Het draagvlak voor de opvang van asielzoekers wordt ondermijnd door een in omvang beperkte groep asielzoekers die zorgt voor overlast. Afgelopen tijd zijn er enkele incidenten geweest. Daar treedt het kabinet in nauwe samenwerking met gemeenten, politie en OM hard tegen op. Bij meldingen wordt handhavend opgetreden waarbij er extra aandacht is voor de veiligheid van anderen, met name de kwetsbare groepen. Ook wordt na incidenten versneld een dossier opgebouwd waarbij er wordt bekeken wat de strafrechtelijke en vreemdelingerechtelijke mogelijkheden zijn om passende maatregelen te nemen tegen deze overlastgevers. Ondanks dat dit onze prioriteit heeft, kan overlast helaas nooit helemaal voorkomen worden.

Zoals in de brief van 29 juni jl. is aangekondigd werkt het kabinet aan het opzetten van een nieuwe opvangmodaliteit, een procesbeschikbaarheids-

locatie (PBL).³ Voor de realisatie hiervan is het kabinet in goed gesprek met een gemeente. Ons streven is om u hierover op korte termijn te informeren.

Openbaarmaking MCCb sheets

In het kader van actieve openbaarmaking maakt het kabinet de MCCb sheets die ten grondslag liggen aan de in deze brief beschreven besluitvorming openbaar. De stukken worden op de website⁴ van de rijksoverheid gedeeld voor zover daaraan geen zwaarwegende belangen⁵ in de weg staan en zijn op korte termijn raadpleegbaar.

Tot slot

Het kabinet spreekt zijn waardering uit voor deze enorme collectieve inzet van alle betrokkenen in deze bijzonder complexe context. Alleen gezamenlijk kunnen we zorgen voor duurzame, stabiele en humane opvang van mensen die recht hebben op bescherming in Nederland. Hierbij dient in het bijzonder de inzet van alle betrokken uitvoeringsdiensten, de veiligheidsregio's, provincies en gemeenten te worden genoemd. Deze waardering is natuurlijk ook voor alle overige betrokken maatschappelijke partners en stakeholders.

De Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid,
E. van der Burg

³ Kamerstuk 19 637, nr. 2908.

⁴ <http://www.rijksoverheid.nl>

⁵ Hierbij is onder meer te denken aan derden belang, het belang van de staat, de persoonlijke levenssfeer en de internationale betrekkingen.